

orklares ved et langt citat fra den tyske udgave af Ludvig Holbergs Danmarks-historie fra 1759. Dateringerne angives konsekvent efter den gregorianske kalender, men på siderne 63–65 (udviklingen frem til freden i Roskilde) anvendes ligeså konsekvent den julianske kalender.

Når en enkelt mand skal behandle et så stort emne, kan man naturligvis ikke med rette forlange, at alle aspekter skal medtages. Det havde dog været interessant, om Opitz havde kunnet redegøre for krigens finansiering, forsynings-systemet og krigshandlingernes betydning for civilbefolkningen. I en ekskurs analyseres dette forhold dog for hertugdømmernes vedkommende. Opitz når som Aksel Lassen (men i modsætning til polske forskere, især Adam Kersten) til den konklusion, at det er berettiget når krigen i den folkelige tradition har fået navnet polakkrigen, da disse tropper virkelig har hørt til de mindst disciplinerede blandt de allierede og har gjort sig skyld i systematisk udplyndring af befolkningen.]

KARL-ERIK FRANSEN

ADAM HOMECKI: Produkcja i handel zbożowy w latyfundium Lubomirskich w drugiej połowie XVII i pierwszej XVIII wieku. (Kornproduktion og kornhandel på Lubomirski-godserne ca. 1650–1750). Russisk og fransk resumé. Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie, Prace Komisji Nauk Historycznych nr. 27. Wrocław, Warszawa, Kraków 1970. 135 s. 1 kort. 3 + 149 statistiske tavler. 25 zloty (2.50 \$).

Et stort polsk gods kompleks' kornproduktion og kornhandel i nedgangsperioden fra Svenskekrigen i midten af 1600-tallet til tiden efter Den store nordiske krig er emnet for bibliotekar ved Czartoryski-biblioteket i Kraków, Adam Homeckis doktorafhandling fra 1966, der nu er blevet trykt. Lubomirski-familien, der voksede frem i 1500-tallet, blev snart en af Polens mægtigste slægter (jfr. HT 12. rk. V, s. 245–246), hvis besiddelser strakte sig vidt omkring i det nuværende Sydøst-Polen samt i Ukraine. Kun fra den del, der senere kom i Sanguszkofamiliens eje, er der bevaret godsarkiver, og det er særlig godser, der ligger i Kraków- og Sandomierz-områderne (»Lille-Polen«); dog er der også nogle »russiske«, d.v.s. fra de nuværende sydøstlige grænseområder. Kronologisk samler kilderne sig om 1650'erne og 1660'erne samt 1700-tallet (medens sidste fjerdedel af 1600-tallet er dårligt repræsenteret), og de afspejler således især økonomien i krigs- og efterkrigstider.

Lubomirski-godserne var først og fremmest indstillet på at sælge korn til Gdańsk, men når forholdene under krigen hindrede det, blev kornet i stedet afsat på det lokale marked, hvad der efter Homeckis mening må have ødelagt økonomien for de bønder, der normalt solgte lokalt. Det lykkes forfatteren at give et godt billede af korntransportens organisation og de forskellige private flodhavne, hvorfra kornet sejlede videre til Gdańsk til salg. Kun i sjældne tilfælde blev det her oplagret, da det medførte ekstra omkostninger. Blandt agenterne i byen nævnes Christian Bartsch, der også vides at have formidlet køb af avlsheste i Danmark (vistnok i 1730'erne). Leverancerne til Gdańsk fra det samlede gods kompleks kendes kun fra få år, nemlig 1726, 1729 og 1740, hvor det var henholdsvis 434, 522 og 391 last (à godt 3 hl.). Tilsyneladende var der

tale om en mindre tilbagegang i forhold til det, Stanisław Lubomirski kunne præstere et hundrede år tidligere.

Tabellerne omfatter halvdelen af bogen. Vi får oplysninger om udsåning, høstudbytter, tærskning og salg med priser opnået på lokale markeder. Endelig vises oprindelsen af det korn, der kom til Gdańsk og den samlede kendte eksport dertil. Blandt de afsluttende oversigter mærkes en kronologisk liste over misvækst, epidemier og troppeplyndringer, der er omtalt i kilderne, hvor årene 1705–1710 fremtræder som særlig slemme.

For en vesteuropæisk historiker har arbejdet først og fremmest interesse, fordi det fortæller om kornhandelen set fra producentens side og belyst ved hans kildemateriale. Tabellerne vil formentlig også være nyttige ved sammenlignende landbrugs- og prishistoriske undersøgelser.

JØRGEN STEEN JENSEN

JOHN IRWIN and KATHARINE B. BRETT: *Origins of Chintz. With a Catalogue of Indo-European Cotton-Paintings in the Victoria and Albert Museum, London, and the Royal Ontario Museum, Toronto.* London, Her Majesty's Stationery Office, 1970. viii, 134 s. 158 plancher. Ill. £ 5.00.

De to museer rummer tilsammen en meget betydelig del af det 17. og 18. århundredes bevarede malede indiske bomuldstøjer, hovedsagelig fra Coromandelkysten, som i en periode udgjorde en så væsentlig del af ladningerne fra Indien til Europa. Tøjerne, der blev malet og indfarvet efter en overordentlig avanceret teknik, blev anvendt som møbelbetræk, tapeter og forhæng og i klædedragten; og det understreges med rette, at de bevarede eksempler repræsenterer luksusproduktionen.

Den rigt udstyrede publikation henvender sig i første række til forskere med interesse for europæisk boligkultur og klædedragt og for de kunst- og kulturhistoriske forbindelser imellem Europa og Indien; men også for historikere er den af interesse. Alt for ofte må man som historiker savne mere håndgribelige indtryk af de handelsvarer, hvis produktionsforhold, ruter og priser med så megen møje må rekonstrueres og analyseres. Der er derfor grund til at gøre opmærksom på denne publikation, så meget mere som den foruden et omfattende billedmateriale aftrykker en række samtidige beretninger om selve produktionen ligesom den meddeler en kort, men i det hele dækkende redegørelse for disse tekstilers rolle ikke blot i handelen mellem Indien og Europa, men også inden for rammerne af periodens interasiatiske søhandel.

OLE FELDBÆK

STIG DREIJER: *Åland under stora nordiska kriget. En studie rörande förhållandena på Åland 1700–1721.* Skrifter utgivna av Ålands kulturstiftelse V. Mariehamn 1970. 213 s. Ill.

Ålandsøerne og Den store nordiske Krig fremkalder som regel associationer til de resultatløse forhandlinger, som Sverige og Rusland førte her i årene 1718–1719 og til øernes rolle som base for russiske angreb på de svenske østersøprovinser ved hjælp af zar Peters nye, effektive våben: en galejflåde af stor